

В зв'язку із тим, що для держави право є інструментом впорядкування і підтримання раціональності суспільної життєдіяльності, стан гармонізації відносин між особистістю і державою в питаннях безпеки може бути досягнутий шляхом реалізації принципу пріоритету права в суспільстві.

Пріоритет права означає:

- 1) послання загальнолюдських цінностей (свобода, збереження життєвоважливих для існування соціальних, екологічних параметрів, справедливості) і регулятивних цінностей права (нормативність, рівність всіх перед законом), забезпечення владною силою держави;

- 2) необхідність правового обґрунтування будь-яких рішень державних органів, вжиття заборони на конкретні дії особи.

В зв'язку з цим наступним вихідним принципом ефективної держави може бути принцип рівної захищеності людини і суспільства.

Але крім проблеми забезпечення безпеки окремої особи, окремої держави сьогодні на передній план слід винести проблему забезпечення безпеки людства як загальнолюдської цінності. Безпека людства є передумовою безпеки кожної окремої держави, кожної окремої особи.

Під безпекою людства слід розуміти такий стан, за якого відсутня загроза війни, екологічної катастрофи, дії, наслідком яких може бути масове знищення людей, зниження умов для існування населення земної кулі тощо³. В КК України 2001 року вперше злочини проти безпеки людства виділено в окремій розділ. Крім злочинів проти безпеки людства в цьому розділі (Розділ XV Особливої частини КК України) містяться норми злочини проти миру та міжнародного правопорядку. На нашу думку, злочини проти миру і злочини проти безпеки людства слід розглядати як дії, які посягають на одиниці об'єкт — безпеку людства, адже саме безпека людства і означає мирне існування людей. Термін «міжнародний правопорядок» в контексті аналізу окремих юридичних складів злочинів, які містяться в диспозиціях ст. ст. 43-6-447 КК України також охоплюється поняттям «безпеки людства», адже саме правопорядок є способом врегулювання міжнародних правовідносин та діяльності держав та їх вищих посадових осіб, за допомогою якого і досягається такий стан, який ми називаємо «безпека людства». Іншими словами, порушення міжнародного правопорядку та порушення миру неминуче призведе до порушення (або створить загрозу) порушення безпеки людства. Ці три терміни тісно пов'язані між собою, і, на нашу думку, найбільш універсальним з них є термінологічний зворот «безпека людства».

Особливістю вказаної групи злочинів є їх зв'язок із міжнародним кримінальним правом, за яким ці дії також визнаються злочинами. Поява у КК цієї групи злочинів безпосередньо пов'язана із багаторічним зусиллям світового співтовариства щодо виділення у міжнародному кримінальному праві групи найбільш небезпечних для людства злочинів і встановлення особливих умов відповідальності за їх вининення (незалежно від того, чи є дії порушенням внутрішнього права країни, в якій вининено злочин, а також від місця вининення злочину, поширення на них юрисдикції Міжнародного кримінального суду тощо).

Основним джерелом норм про такі злочини у міжнародному праві є статуті Нью-Йоркського (1945 р.) і Токійського (1946 р.) військових трибуналів, статуті міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії (1993 р.) і Руанді (1994 р.), численні конвенції і резолюції ООН⁴.

І хоча окремі автори, наприклад М.І. Хавронюк, вважають, що злочинами проти безпеки людства є дії, коридири складі яких передбачені в диспозиціях ст. ст. 439-442 КК України (застосування зброї масового знищення, розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення, експлоатація, генцид)⁵, коло злочинів проти безпеки людства ширше. До таких злочинів слід віднести всі дії, відповідальність за які передбачена в ст. ст. 436-447 КК України.

При визначенні кола суспільно небезпечних діянь, які створюють загрозу безпеці людства, на нашу думку, за основу слід брати положення Римського Статуту (Римський Статут Міжнародного кримінального суду)⁶ як найбільш універсальний нормативний міжнародний акт, який має на відміну від інших вказаних статутів постійний характер і в якому в найбільш систематизованому вигляді передбачені ознаки діянь, які складають загрозу безпеці людства.

Саме в Римському Статуті дається дефініція цієї категорії злочинів — це найтяжчі злочини, які погрожують загальному миру, безпеці і благополуччю. Крім того, Міжнародний кримінальний суд є постійно діючим органом, метою діяльності якого є не тільки притягнення до відповідальності осіб, винних у вининенні найбільш серйозних злочинів проти безпеки людства, а і доповнення національних систем кримінального судочинства.

До злочинів проти безпеки людства слід віднести такі і групи злочинів: генциди, злочини проти людяності, військові злочини, злочини агресії.

Під генцидом розуміються діяння, які посягають у вбивстві окремих осіб, спричинення окремим особам тілесних ушкоджень, створення умов, непридатних для життя, скорочення дітнородження, передача дітей з одної групи в іншу. Від злочинів проти окремої особи чи окремих осіб генцид відрізняється за ознакою мети. Метою генциду є повне або часткове знищення будь-якої національності, етнічної, расової чи релігійної групи. Слід відмітити, що в диспозиції ч. 1 ст. 442 КК України практично дослівно відтворено текст ст. 6 Римського Статуту.

До злочинів проти людства Римський Статут відносить широке коло діянь, які в КК України передбачені в інших розділах. Крім того, в Римському Статуті до цієї групи діянь відносяться злочини, відповідальність за які в КК України не передбачена (виприлюднення, насильницьке зникнення людей, апартейд, ряд злочинів сексуального характеру, депортація, знищення, поневолення). В контексті Римського Статуту відповідальність за ці та ряд інших діянь проти цивільного населення як за злочини проти безпеки людства передбачена у випадку, коли такі діяння носять широкомасштабний або систематичний характер. В інших випадках, очевидно, подібні суспільно небезпечні діяння слід кваліфікувати як злочини проти особи.

До військових злочинів відносяться діяння, які порушують положення чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року. Відповідальність за окремі із цих діянь передбачена в статтях, що містяться в розділі XV Особливої частини КК України і вважаються злочинами проти миру; безпеки людства та міжнародного правопорядку, а ряд злочинів містяться в статтях, які розташовані в розділі XIV Особливої частини КК України, так звані «Військові злочини». На нашу думку, в Римському Статуті та в положеннях чотирьох Женевських конвенцій передбачена відповідальність за більш широке коло суспільно небезпечних діянь, ніж в розділах XIX і XX Особливої частини КК України.

Що стосується злочинів агресії, то Міжнародний кримінальний суд буде здійснювати юрисдикцію щодо таких діянь тоді, коли буде прийняте положення, яке буде містити дефініцію цього терміну.

Таким чином, все вищезазане дає нам можливість дати дефініцію злочинів проти безпеки людства, до злочинів проти безпеки людства слід віднести суспільно небезпечні діяння, які посягають на загальнолюдські цінності, визнані такими світовою спільнотою, на міжнародний правопорядок, мир і відповідальність за які передбачена в Римському Статуті Міжнародного кримінального суду, інших міжнародних нормативних актах, а також в КК України.

І.Нерсисян, В.С. Обица історія права і государства — М., 1999. — С. 244. 2. Степанов О.А. Право, государство и безопасность личности в условиях информацион-